



EN GAVE: Bjørn Groven utnytter holdkameraet, som han har montert over SmartGate'n, til nitid styring av produksjonen i fjøset. Med riktig hold på dyra har han økt melkemengden, fjernet melkefeber og økt fruktbarheten i besetningen.

Med dette kameraet har Bjørn fått kuene til å melke 1 000 kilo mer

«Stålkontroll» får ny mening etter et besøk hos Bjørn Groven, for maken til oversikt over hva som foregår i fjøset! Med aktiv bruk av DeLaval holdkamera har han det siste året fått kuene til å yte 1 000 kilo mer melk det siste året, og bunnlinjen er økt med mer enn 120 000 kroner.

Tekst og foto:
Håvard Simonsen, Felleskjøpet Agri

Holdkameraet er rett og slett en gave, sier Bjørn Groven der han står i fjøset og peker opp på «dingsen» over SmartGate'n som alle kuene passerer gjennom på vei til melkeroboten. Ved hver passering blir kukroppene filmet og fotografert i 3D for å vurdere hvilket hold dyrene er i. Holdvurderingen er en god indikator på dyras helse, trivsel og produksjons- evne, og informasjonen kan brukes til å justere føring og andre faktorer i drifta for å optimalisere melkeytelsen.

Fra 8 419 kg til 9 544 kg
Bjørn Groven, som driver med en gjennomsnittsbetsetning på Aks Gård på Ørlandet, har tatt denne teknologien til nye høyder. Han er en ekte SmartHold-bonde.

– Jeg tenker ikke avdrått! Det er bare holdet, som er et godt mål på kuas beste, som er interessant. Har kua det godt, kommer avdråttent av seg selv, sier Groven, og legger fram overbevisende tall.

Fra desember 2018 til november 2019 er årsytelsen i besetningen økt fra 8 419 kg til 9 455 kg energikkorrigeret melk (EKM) per ku.

– Økningen kommer rett og slett av bruk av holdkameraet. Jeg bruker informasjonen om dyras hold opp mot hva kuene spiser av grovfør og kraftfôr for å øke foreffektiviteten. Det handler om å finne en balanse i forhold til hvor mye kraftfôr du kan gi uten at det går ut over holdet på kuene, forklarer Groven.

– Det er egentlig dyrevelferd du skårer på?

– Ja, har du OK hold på kuene så responderer de på «alt». Foruten økt avdrått, er fruktbarheten blitt bedre, det er slutt på kalvingsproblemer og melkefeber eksisterer ikke lenger. Alt har bedret seg etter at holdkameraet ble tatt i bruk, sier Groven, som kan vise til FS-tall på 99 (et svært høyt nivå for fruktbarhet) og 1,2 insemineringer per ku.

Skalaen for holdvurdering går fra 1 (veldig tynn) til 5 (overvektig).

– Kuene har nå et ganske stabilt hold på 3,5. Målet mitt er at snittet i besetningen ikke skal over 3,6. Blir noen av kuene for feite, drar jeg ned på kraftføret, sier Groven, som har detaljert kontroll på fôrøpptaket (mer om det senere).

Sluk måler Groven foreffektiviteten

Groven har kontinuerlig kontroll på foreffektiviteten, målt som antall kilo melk kua produserer per dag dividert på totalt kilo tørrstoff kua spiser av grovfør og kraftfôr.

– Hver dag tar jeg ut en prøve på 100 gram av grovføret jeg blander i fullfôringskoren. Proven putter jeg i mikrobølgeovnen og tørker ned i etapper til vekta stopper og da har jeg tørrstoffprosenten i fôr- miksingen som kjøres ut i fjøset. Dette tar ca. ti minutter. Med vekt på fullfôringskoren vet jeg nøyaktig hvor mye fôr som gis til dyra, og så legger jeg inn hvor mange kuer som spiser av miksen, og dermed har jeg nøyaktig grovføropptak den dagen, forklarer Groven, og viser oss på dataskjermen at opptaket siste døgn var 12,5 kilo tørrstoff per ku. Groven blander bare rundballer og mineraler i fullfôringskoren. Alt kraftfôr tildeles i melkeroboten og kraftfôrautomaten i fjøset. Dermed har han full kontroll også på kuens kraftfôrøpptak og kan enkelt beregne tørrstofføpptaket av kraftfôr. Melkemengden får han som alle andre automatisk fra roboten, og vips så kan han beregne foreffektiviteten.

De omfattende excel-tabellene som Groven lager selv, gir månedstallene god oversikt over hvordan foreffektiviteten utvikler seg.

Bjørn Groven

Jeg tenker ikke avdrått! Det er bare holdet, som er et godt mål på kuas beste, som er interessant. Har kua det godt, kommer avdråttent av seg selv.



SMART BONDE: Bjørn Groven er en ekte SmartHold-bonde. Han måler tørrstoff og vekt på føret han blander i sin DeLaval fullfôringskore hver eneste dag. Han har brukt informasjonen til å øke foreffektiviteten hos kuene.



DISKUSJONSPARTNER: Salgskonsulent Pål Wigdahl i Felleskjøpet er en av Grovens diskusjonspartnere. Her foran den nye førsentralen med mikser og fôrband.

Lønnsom økning i effektiviteten

Det var disse tallene som i desember 2018 ga Groven en aha-opplevelse. Denne måneden spratt plutselig foreffektiviteten opp fra årsgjennomsnittet på 1,44 til 1,7.

– Jeg hadde hatt lekkasje i en kraftførsilo og måtte tømme en annen silo for betefør, og i denne perioden ble betefør erstattet med mer kraftfôr. Da kunne jeg se av tallene mine at kuens grovføropptak var noe lavere, mens kraftføropptaket ble høyere. Dette ga klar økning i kuens melkeytelse fra knappe 29 kilo til vel 32 kilo per dag. Den «nye» føringen ga bedre effektivitet, forteller Groven, som selvfølgelig ble svært nysgjerrig på hvordan han kunne utnytte dette.

– Jeg gjorde en beregning av fortjenesten ved å øke foreffektiviteten fra 1,4 til 1,6. Den viste at jeg kunne tjene 12,50 kroner mer per ku per dag. Og hvor mye tror du det betyr? For mine 26,78 årskyr blir det 122 000 kroner. Tenk hvor mye dette kan bety for større besetninger. Har du 50 kuer blir det 228 000 kroner og med 60 kuer blir det 273 000 kroner, sier Groven entusiastisk.

Groven tok konsekvensene av sine funn og la om føringen. Mens kuene i 2018 spiste 13,51 kg TS grovfør og 5,75 kg TS kraftfôr, ble dette endret til 11,80 kg TS grovfør og 7,6 kg TS kraftfôr i 2019.

– En skulle tro dette ble dyrere, men kua har respondert ditto på melk. Jeg har ikke kjøpt mer kraftfôr, for dyretallet har gått ned fordi avdråttent har gått opp, sier Groven, som fortsatt styrer kraftfôrtildelingen like strikt etter informasjonen fra holdkameraet. Kraftfôrforbruket ligger på 27 kg per hundre liter melk.

Grovførpris 2,01 kr/FE

Bakgrunnen for de nøyaktige beregningene er at Groven har like god kontroll på jorden som i fjøset. Han vet nøyaktig hvor mye det koster å produsere grovføret på gården.

– Jeg veier hver eneste rundballe på jorden ved hjelp av Q-companion på lasteren, og tar fôrprøver av de ulike grasslåtene. Jeg tar én prøve av hver slått som høstes med samme artssammensetning samme dag. Jeg tar ny prøve hvis graset presses neste dag. Og jeg tar selvfølgelig prøve av slåtter med ulike grasarter. I 2019 ble det 21 fôranalyser, forteller Groven.

Groven har 435 dekar gras og tar tre slåtter. Han har rundt 100 dekar med italiensk raigras, og her blir det ofte fire slåtter. Selv om det er «danske forhold» på Ørlandet, er det en del overvintringsproblemer, og da supplerer Groven enda ved å direkte italiensk raigras. Han bevarer raigrasenga noen år for å ha bedre kontroll på ugras.

– Jeg høster forholdsvis tidlig. Ønsket mitt er en tørrstoffprosent på ca. 30, men det er vanskelig å treffe, medgir han. I 2019 ble det gjennomsnittlige energiinnholdet 0,89 føreheter per kilo tørrstoff. Ut fra vekter og analyser blander han et så stabilt fôr som mulig gjennom sesongen.

Groven har også ambisiøse avlingsmål, blant annet fordi deltakelsen i Grovfør 2020-prosjektet viste at høy avling gir lav grovførkostnad.

– Målet mitt er 900 føreheter per dekar (FE/daa). Det klarte vi i 2017 med 907 FE/daa. I 2018 ble det 755 FE/daa og i 2019 685 FE/daa, leser Groven ut av excel-arkene sine. Her har han også full oversikt over kostnaden.

– I 2018 kostet grovføret 2,24 kr/FE og i 2019 2,01 kr/FE. Det er prisen levert på fôrrettet. Her er alle utgifter med, inkludert avskrivninger på maskiner både ute og i fjøset, sier Groven.

Grunnen til at fôrskytelsen ble høyere i 2018 selv om avlingen var bedre skyldes høye kostnader til mineralgjødning på grunn av tørken, som imidlertid ikke rammet like hardt på Ørlandet som mange andre steder i landet. Gjødelskostnaden gikk ned fra 65 øre/FE i 2018 til 46 øre/FE i 2019.

Hva koster ei kvige?

Aks Gård hadde i 2019 en produksjonskvote på 389 tonn. Den skal ned to prosent

2020 og i 2021 regner Groven med å miste en leiekvote og havne på en grunnkvote på 299 tonn.

– Jeg tenker ingen ting på dette. Jeg har ikke levert full kvote og vil ikke merke endringen i 2020, så får vi se i 2021. Nå er jeg mer opptatt av kvigeoppdrettet, sier Groven.

Groven står nå selv for oppdrettet etter at en kollega som tidligere tok seg av oppføringen av kvigene, har lagt om drifta.

– Jeg skal regne på hva det koster å produsere ei kalveferdig kvige. I 2019 har jeg betalt en snittpris på 19 100 kroner for de drektige kvigene, så jeg tror det vil være lønnsomt å ale dem opp selv, sier han.

Groven har laget en sluse med vekt i tilknytning til kvigebingen og veier alle kviger hver måned.

– Målet er at de skal veie 560 kilo når de er klare til kalving ved 24 måneders alder. Nå ligger nesten alle over vekstkurven. De vokser rett og slett for godt bare på grovfør og mineralblanding, sier han, og viser oss grafikken på skjermen. Kviger under 12 måneder får ikke lenger kraftfôr, noe han innrømmer har ført til diskusjoner med rådgiverne, men han har lyst til å prøve. Når kvigene blir over 12 måneder flyttes de over i kuavdelingen, og da kan han bruke holdkameraet også i kvigeoppdrettet.

– Jeg tror jeg skal få gode tall på hva ei drektig kvige koster, sier Groven.

Sjokkert over gevinsten

– Mange kan tjene mye på godt management, slik Groven er et bevis på. DeLaval holdkamera representerer en fantastisk teknologi, der du hele tiden får en automatisk, objektiv vurdering av dyras hold. Det er et unikt produkt. Men du må bruke teknologien aktivt, sier Pål Wigdahl, som er Felleskjøpets salgskonsulent på Fosen. Han får full støtte av Groven.

– Du kan ikke bare henge opp kameraet og se på det. Du må være aktiv. Det betyr selvsagt at du må være interessert, sier Groven, som i stor grad er selvlært når det gjelder å utnytte melkeroboten, holdkameraet og DeLavals styringsverktøy DelPro. Han tok i bruk holdkameraet i november 2016, og har utvidet bruken av det ved å kombinere informasjonen fra kameraet og melkeroboten med alle sine egne data.

– Hvor mye tid går med til å skaffe og legge inn data?

– Jeg sitter mye på kontoret, ofte fra ni til fire, men slett ikke hver dag. Den største jobben er å lage systemer og sette opp excel-arkene. Når du har fått det til å henge i hop, ordner det seg selv. Å punche inn nye data tar ikke mye tid.

– Hvorfor ble du så interessert i holdkamera?

– Jeg er interessert i alt nytt rundt melkeroboten. Og kameraet betalte seg tvert i og med at melkefeberen forsvant med en gang. Nå har jeg satt fokus på foreffektivitet, og da er det enda mer penger å hente. Fordelene med dette skjønnte jeg ikke før jeg skulle holde foredrag om bruken av holdkamera for DeLaval og Felleskjøpet. Jeg begynte å sette tall på dette for ett år siden og ble sjokkert over hvor mye penger det dreier seg om.

Groven mener det bare blir viktigere å utnytte ny teknologi for å hente ut marginer i drifta.

– Bønder investerer i dag mye penger, og da er vi nødt til å hente marginer. Nå ser det ikke ut til å være mye å hente på inntektssiden i melkeproduksjonen, men på kostnadsiden er det noe å hente. Jeg tror vi bønder må bli mer og mer detaljert. Vi må ha kontroll på hva som skjer i fjøset. Det kommer mye ny teknologi, men aller mest handler det om å utnytte den, sier Groven, som ikke overraskende innrømmer:

– Jeg liker å ha kontroll!